

SCENARIUSZ ZAJĘĆ

DLA UCZNIÓW KLAS 4, 5 i 6
SZKÓŁ PODSTAWOWYCH

WSTĘP

BOHATERON x MŁODE GŁOWY W Twojej SZKOLE 2024

Nauczycielko/Nauczycielu,

otrzymujesz materiały edukacyjne przygotowane w ramach akcji BohaterON x MŁODE GŁOWY w Twojej Szkole 2024, z pomocą których przeprowadzisz lekcje z zakresu edukacji historyczno-patriotycznej na temat Powstania Warszawskiego oraz będziesz potrafił/a zaopiekować się emocjami, które mogą pojawić się u Twoich uczniów w związku z omawianym tematem.

Tajemniczy pamiętnik to propozycja 90-minutowych zajęć rekomendowanych dla uczniów 4, 5 i 6 klas szkół podstawowych. Scenariusz możesz realizować na lekcji historii, w ramach godziny wychowawczej bądź pozalekcyjnych spotkań z uczniami. Podstawą scenariusza jest opowiadanie Magdaleny Górskiej pt. „Tajemniczy pamiętnik”.

Po przeprowadzce na Mokotów, Rozalka czuje, że nigdy nie odnajdzie radości, która zniknęła wraz z utratą mamy. W nowym mieszkaniu znajduje jednak coś niezwykłego – stary notatnik swojej prababci, zawierający wspomnienia z czasów Powstania Warszawskiego. Opowiadanie łączy współczesność i historię, a każda strona tajemniczego pamiętnika przybliży dziewczynkę do zrozumienia losów swojej rodziny i odkrycia, że nawet w obliczu cierpienia, można znaleźć nadzieję.

W trosce o odbiorców naszych materiałów na początku scenariusza znajdziesz:

„Kwadrans dla MŁODYCH GŁÓW” – wskazówki i zadanie od psycholożki Joanny Szulc, ekspertki projektu „MŁODE GŁOWY. Otwarcie o zdrowiu psychicznym”. Dzięki nim poradzisz sobie z bezpieczną rozmową na trudne tematy.

Dziękujemy i ogromnie doceniamy to, że zaprosiłaś/eś nas na swoje zajęcia.

Zespół BohaterON x MŁODE GŁOWY

METRYCZKA

Temat: Tajemniczy pamiętnik

Czas trwania: 2x45 minut

Autorka: dr Agnieszka Jankowiak-Maik – nauczycielka historii i wiedzy o społeczeństwie, doktorka nauk humanistycznych, publicystka i aktywistka edukacyjna, znana w sieci jako Babka od histy. Autorka książki „Historia, której nie było”. Laureatka XIV edycji Nagrody im. Ireny Sendlerowej „Za naprawianie świata”, „Medalu Wolności Słowa”, Grand Press w kategorii „Obywatel(ka)” oraz tytułu Wielkopolski Nauczyciel Roku 2021. Absolwentka International Visitor Leadership Program. Wiceprezeska Fundacji Muzeum Historii Kobiet, członkini kapituły konkursu BohaterON. Promotorka nowoczesnych metod nauczania, społeczeństwa obywatelskiego i kobiecej strony historii.

Grupa docelowa: uczennice i uczniowie klas 4,5 i 6 szkoły podstawowej

Materiały do zajęć

- komputer z głośnikami i dostępem do internetu

Materiały dydaktyczne

- opowiadanie M. Górskiej „Tajemniczy pamiętnik”
- białe lub kolorowe kartki A4 bloku technicznego (po jednej na osobę)
- białe kartki A4
- kredki, flamastry, klej, nożyczki, linijka
- materiały dodatkowe według uznania np. wstążki, naklejki, gazety, kolorowe kartki
- załącznik nr 1 – koło emocji wg Roberta Plutchika
- załącznik nr 2 – szablony do wklejenia do leporello

Metody i formy pracy: leporello, rutyna krytycznego myślenia: kolor – symbol – obraz, praca samodzielna pod kierunkiem, praca w grupie, burza mózgów, dyskusja, praktykowanie wdzięczności

Cele lekcji

Uczeń/uczennica:

- podejmuje próbę interpretacji tekstu,
- nazywa swoje emocje,
- rozwija empatię,
- rozwija myślenie kreatywne i myślenie krytyczne,
- zna rok wybuchu Powstania Warszawskiego,
- wie, czym było Powstanie Warszawskie,
- wie, jak wyglądało życie codzienne w czasie Powstania Warszawskiego.

Przebieg zajęć:

KWADRANS DLA MŁODYCH GŁÓW

Nauczycielko, Nauczycielu.

Młodzi ludzie, MŁODE GŁOWY, bardzo potrzebują wsparcia w dorastaniu. Jesteś jedną z osób w ich otoczeniu, które mogą pomóc im rozumieć siebie i świat wokół. Dostrzegać potrzeby własne i innych, reagować, gdy komuś dzieje się krzywda.

Dla dzieci na początku okresu dorastania bardzo ważna jest akceptacja rówieśników. Ale – choć wydają się mało zainteresowane tym, co mówią im nauczyciele i rodzice – potrzebują wsparcia dorosłych i okazji do rozmów, w których mogą powiedzieć o swoich problemach.

Z badań wynika, że dzieci czują się osamotnione i że nie wierzą, iż mogą coś ważnego zrobić, coś znaczyć. Dlatego to takie ważne, by mogły jak najczęściej same dochodzić do wniosków, przekonywać się o swojej sprawczości i podejmować działania.

Podczas lekcji o Powstaniu Warszawskim mogą poznać trochę historii. Ale mogą także zaobserwować, że wielu Powstańców było bardzo młodych, niemal w ich wieku.

To okazja do zastanowienia, co czuli młodzi w czasie wojny, jakie wybierali wartości, czego potrzebowali. I dalej – do zastanowienia się, co czują współczesne dzieci, co jest dla nich ważne, do czego dążą.

Prowadząc takie rozmowy, należy unikać stwierdzeń typu:

„Oni to dopiero mieli problemy, nie to co Wy teraz”, „Wtedy nikt na nic nie narzekał, a mieli tak ciężko. Wy macie wszystko, a tyle przypadków depresji”, „Tamta młodzież była wspaniała. Gdyby teraz wybuchło powstanie, to chyba byście nawet nie zauważyli, tylko gapili się w te swoje telefony”. Takie stwierdzenia są niesprawiedliwe i raniące dla odbiorców. Nie przynoszą żadnego efektu wychowawczego, za to pokazują młodym, że w dorosłych nie mają oni ani zrozumienia, ani oparcia. Co gorsza, mogą także sprawić, że osoby w kryzysie psychicznym zaczną jeszcze gorzej o sobie myśleć.

Dlatego warto skupiać się na tym, co łączy pokolenia i co pokazuje sposoby radzenia sobie z trudnościami.

Oto propozycje pytań, którymi można otworzyć pracę podczas lekcji nawiązującej do opowiadania „Tajemniczy pamiętnik”:

- Dlaczego Rozalka przestała malować swoje obrazy?

Dziewczynka przeżyła śmierć mamy – żałoba sprawiła, że trudno jej było wrócić do tego, co kiedyś sprawiało jej radość i pomagało w wyrażaniu emocji.

- Co tak bardzo zainteresowało Rozalkę, gdy robiła porządek w piwnicy?

Zapisany brulion – pamiętnik babci Rózi, która w czasie Powstania Warszawskiego była dziewczynką w wieku Rozalki.

- Jak to możliwe, że przeczytanie słów zapisanych na starym papierze wywołało u Rozalki silne emocje?

Czytanie i słuchanie opowieści to wspinały sposób poznawania świata wyobraźni i pamięci innych ludzi. Dzięki literom i słowom dziewczynka mogła poznać swoją babcię i dowiedzieć się, jak ona radziła sobie ze smutkiem. Czuła się mniej samotna.

- W jaki sposób Różia – autorka pamiętnika radziła sobie z trudnymi emocjami?

W pamiętniku Różia wspomina o tym, że śpiewała piosenki, by rozweselić sąsiadów – ale sama przy okazji też lepiej się czuła. Budowała barykady z harcerzami – ta praca pomagała jej poczuć, że coś może.

- Co tata Rózi poradził jej, gdy się rozstawali?

Tata powiedział, że w chwili smutku może rozejrzeć się dookoła i zobaczyć potrzeby innych ludzi, a potem im pomóc. Pomaganie pomaga także nam samym – czujemy się wtedy lepiej.

- Jak Rozalka – współcześnie żyjąca dziewczynka – wykorzystała radę, którą znalazła w pamiętniku babci Rózi (radę swojego pradziadka)?

Rozalka postanowiła pomóc swojej sąsiadce, małej Majce, która płakała na podwórku.

Czy radę z pamiętnika można stosować w różnych sytuacjach? Jakich?

W tym momencie warto dać uczniom przestrzeń do dyskusji.

Tę część zadań warto podsumować, proponując chwilę pracy własnej:

„Pomyślcie teraz o jednej osobie, której przyda się Wasza pomoc. To może być np. ktoś, kto czuje się samotny i ucieszy się z rozmowy albo zaproszenia do zabawy. Zastanówcie się, jak możecie tej osobie pomóc. A potem zróbcie eksperyment: sprawdźcie, jak zrobienie czegoś życzliwego i miłego wpływa na wasze własne samopoczucie”.

WPROWADZENIE: BURZA MÓZGÓW

DO 5 Min

Nauczyciel/ka informuje klasę, iż tematem lekcji będzie analiza opowiadania pt. „Tajemniczy pamiętnik” i tworzenie leporello na bazie tego opowiadania. Część zadań klasa będzie wykonywała w grupach, część samodzielnie.

Nauczyciel/ka prosi, by klasa podawała skojarzenia związane z Powstaniem Warszawskim i wszystkie zapisuje na tablicy, tworząc chmurę wyrazów, którą stara się porządkować tematycznie (np. w jednej części skojarzenia związane z wojskowością, w innej postaciami itp.). Podkreśla, iż wiedza uczennic i uczniów już na starcie jest wartościowa oraz że praca na lekcji będzie koncentrować się na budowaniu empatii i nazywaniu emocji.

MODUŁ I DO 35 Min

Materiał audio: opowiadanie 20 min

Klasa zapoznaje się z opowiadaniem „Tajemniczy pamiętnik”. Nauczyciel/ka podkreśla, iż ważne jest skupienie, prosi klasę, by zastanowiła się nad emocjami, jakie im towarzyszą oraz starała się zapamiętać jak najwięcej informacji zawartych w tytułowym pamiętniku.

Ćwiczenia: koło emocji 5 min

Nauczyciel/ka wyświetla lub rozdaje wydrukowane koła emocji (**załącznik nr 1**). Dzieli klasę na niewielkie zespoły, prosi by wypisać lub zaznaczyć emocje, jakie dzieci odczuwają po wysłuchaniu opowiadania. Podkreśla, iż nie ma „dobrych” i „złych” emocji oraz że każda osoba może odczuwać inne emocje po wysłuchaniu opowiadania.

Ćwiczenie: rutyna krytycznego myślenia: kolor – symbol – obraz 10 min

Nauczyciel/ka prosi, by każda osoba na niewielkiej kartce narysowała swoje emocje związane z opowiadaniem: wybrała kolor, stworzyła symbol swoich uczuć, a następnie przygotowała prosty obrazek odwołujący się do wysłuchanego opowiadania. Obrazek będzie stanowił okładkę leporello, musi więc być stworzony w niewielkim formacie.

MODUŁ II DO 30 Min

Leporello: Tajemniczy pamiętnik 30 min

Nauczyciel/ka prosi, by każda osoba przygotowała leporello (harmonijkę) związaną z tematem lekcji. W tym celu rozdaje kartki bloku technicznego A4, prosi, by każdy przeciął kartkę na pół wzdłuż długiej krawędzi, następnie oba paski papieru podzielił na 3 części, zaginając strony za pomocą linijki. Na koniec należy połączyć obie części tak, by powstała harmonijka. Na okładkę powstałej książeczki każda osoba przykleja stworzony przez siebie obrazek

Nauczyciel/ka zapisuje na tablicy elementy, jakie powinny znaleźć się w dalszej części książeczki:

- Mapa moich emocji (na bazie koła emocji i rutyny myślenia krytycznego)
- Czym było Powstanie Warszawskie?
- Jak wyglądało życie codzienne w czasie Powstania Warszawskiego?
- Odczucia i myśli Rozalki
- W jaki sposób mogę dziś pomagać innym?

Nauczyciel/ka tłumaczy, że forma wykonania pracy jest dowolna – może skupić się na obrazach, pojedynczych hasłach, opisie, chmurach wyrazów. Ważne, by praca była kreatywna i czytelna oraz odpowiadała wskazanym zagadnieniom.

Nauczyciel/ka nadzoruje pracę, udziela niezbędnych wyjaśnień i wspiera dzieci w procesie.

Prezentacja wyników pracy, dyskusja pod kierunkiem

Nauczyciel/ka prosi o przygotowanie wystawy prac. Każde dziecko może obejrzeć przygotowane harmonijki, zastanowić się, na jakie elementy zwróciły uwagę inne osoby. Nauczyciel/ka porządkuje zdobyte informacje, przypomina, czym było Powstanie Warszawskie i prowadzi z dziećmi dyskusję. Podkreśla odmiennosć czasów współczesnych od czasów II wojny światowej.

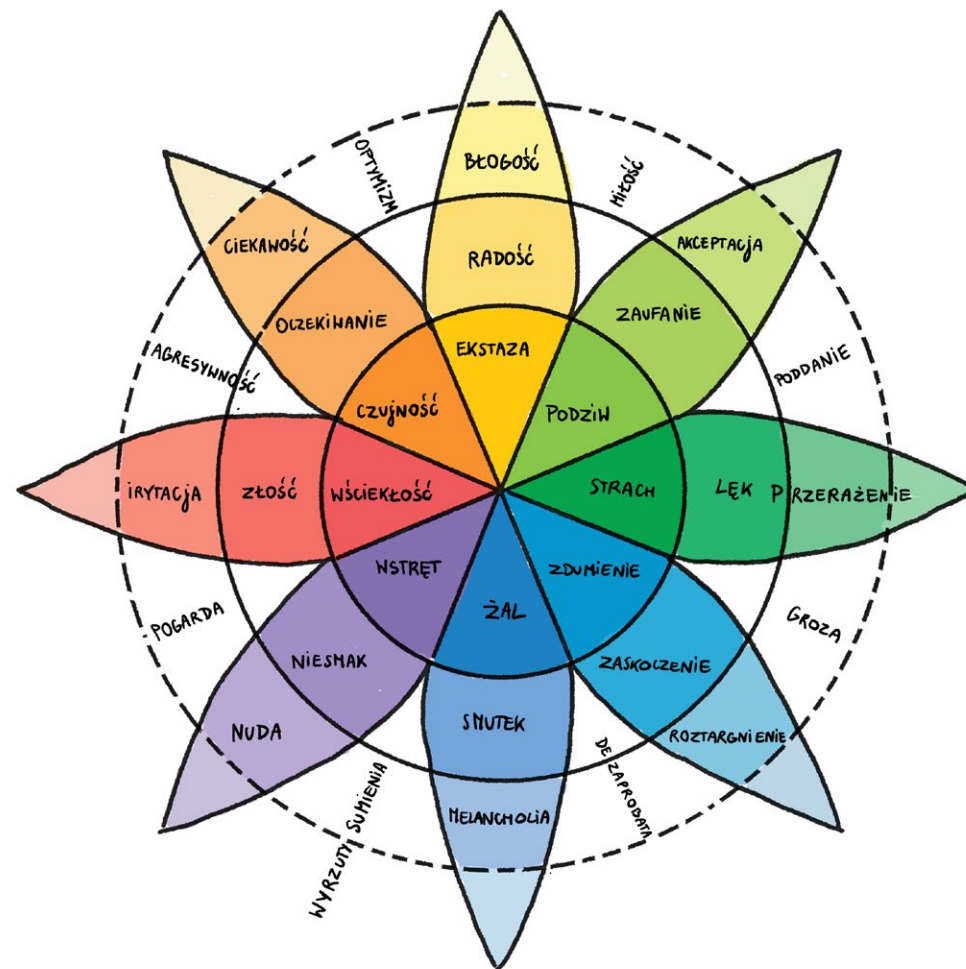
Powstanie Warszawskie było największą bitwą, jaka została stoczona przez organizację podziemną – Armię Krajową; jego celem była walka z niemieckim okupantem; trwało 63 dni; rozpoczęło się 1 sierpnia 1944 o „godzinie W” – godz. 17.00. Militarnie powstanie było skierowane przeciwko Niemcom, ale politycznie działania uderzały w ZSRR – chodziło o to, by Rosjanie nie przejmowali władzy na ziemiach polskich. Ten cel nie został zrealizowany. Powstańcy nie mieli broni, ciężkiego sprzętu, często korzystali z improwizowanych środków walki takich jak zapalające butelki z benzyną, budowali barykady, organizowali zasadzki. Powstanie zostało stłumione, a Warszawa niemal doszczętnie zniszczona przez Niemców, ale stanowi ono jeden z najważniejszych symboli polskiego patriotyzmu.

PODSUMOWANIE: PRAKTYKOWANIE WDZIĘCZNOŚCI DO 5 MIN

Nauczyciel/ka prosi klasę o przygotowanie listy 5 rzeczy, za które dana osoba jest wdzięczna w swoim życiu. Ćwiczenie ma charakter indywidualny i nie jest omawiane na forum. Nauczyciel/ka zachęca dzieci do praktykowania wdzięczności i doceniania małych rzeczy w życiu każdej osoby.

Nauczyciel/ka zachęca dzieci, by porozmawiały w domu o historii rodzinnej i poszukiwali rodzinnych sekretów z przeszłości. Zachęca do prowadzenia pamiętnika/dziennika.

Załącznik nr 1 Koło emocji

MAPA MOICH EMOCJI

tu wklej swój rysunek

CZYM BYŁO POWSTANIE
WARSZAWSKIE?

tutaj sklej

JAK WYGLĄDAŁO ŻYCIE CODZIENNE
W CZASIE POWSTANIA WARSZAWSKIEGO?

ODCZUCIA I MYŚLI ROZALKI

W JAKI SPOSÓB MOGĘ DZIŚ
POMAGAĆ INNYM?